

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în lăuntrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politic, national-economic și literar.

Ori-ce inserate, se platesc pe serie s'eu linia, cu litere merunde garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public. Prenumeratiunile se potu face în modulu celui mai ușoru prin asomnatiunile poștei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 43.

Sibiu, 30/11 Iunie 1879.

Anulu II.

Din Bucovin'a.

„Munc'a este adevărata viață a omenimei. Se o delature cineva, se o esilodie, și genulu lui Adamu va fi indată lovit de mörte. „Cine nu vrea se lucre,“ — dice apostolulu Pavelu — „nici se nu manance,“ și apostolulu se lauda că a muncitu cu manile sale și n'a caditu nimerui spre sarcina.“

Asia cetim în frumosulu și folositoriulu tractatu — Crutiarea, publicatu în „Albin'a Carpatiloru“ Nr. 13 pag. 200. Și mai încolo:

„Munc'a este totu-deodată o sarcina, o pedepsă, o onöre și o placere. Ea pöte fi considerată că seraci'a, dară este și ceva sublimu în ea. Munc'a marturisește în același timp dorințele nöstre naturale și feliuritele nöstre trebuințe. Ce ar fi omulu, ce ar fi viață, ce ar fi cultur'a fara munca? Totu ce este mare în omu, vine dela munca, — marimea în arta, în literatura, în sciintia. Sciinti'a, — „arip'a cu care sburam la ceru“ — se castigă numai prin munca. Geniulu este numai destoinici'a de a munci intensivu, este puterea de a face silinție mari și perseverante. Munc'a pöte fi o pedepsă, dară este în adeveru o pedepsă glorioasă. Este serviciu dumnediescu, implinirea datoriei, cântec de lauda și nemurire — pentru aceia, carii lucre pentru tinte cele mai înalte și cu intențiunile cele mai curate.

Sunt multi carii murmura și cartescu asupra legii de munca, sub care traimu, de örece nu cugeta, că supunerea facia cu ea nu numai consuna cu voinți'a dumnediescu, ci este și de lipsa spre desvoltarea spiritulu și spre folosirea și întrebuintiarea naturei nöstre comune. Dintre toti ömieni nefericiti, de siguru cei mai nefericiti sunt cei fara de ocupatiune, aceia, a caroru viață trece fara folosu, carii n'au nimicu de facutu, decâtu a se îngriji de satisfacerea sensualitatiloru.

Ömeni de acestia sunt cei mai cartitori, mai miserabili și mai nemulțumiti dintre toti, mereu într'o stare de uritu, totu atātu de nefolositori pentru sine că și pentru alții — o adevărata sarcina pentru pamentu. Dacă ei sunt departati de aice, nimene nu simte lips'a loru, la nime nu-i pare reu după ei. Într'adeveru este o sörte prea nefericita și nenobila, sörtea lenesiloru!

Cine a ajutat lumei atāta, că se progresedie

pre cătu i-au ajutat muncitorii, ömieni, carii de sila s'eu de buna vöia aveau se lucre? Totu ce numim progresu — civilizatiune, bunăstare și prosperitate, depinde dela sirguinti'a neobosita, încependu dela îngrijirea unui paiu de secara, până la construirea unei corabii cu vaporu, — dela lucrulu unui galeru până la „statu'a, care farmeca lumea.“

Curmu aice insirarea materiei din susu numitulu tractatu, pentru a face din cele induse öresicari reflecțiuni la înpregiurările vieții nationale ale romaniloru bucovineni.

Nici în privinți'a geografica, nici în cea etnografica, nici — în fine — în cea politica nu potemu admite, cumca Bucovin'a s'ar fi aflāndu örecāndu în o pozițiune mai nefavorabilă, decâtu alte țeri locuite de romani (nevorbindu de Romani'a.). Ba nu fara temeieri potemu afirmā, cumcā în privinți'a geografica și politica, Bucovin'a a avutu și are chiaru avantajie considerabile spre terenulu de înaintare, în comparatiune, d. e. cu Transilvani'a, Banatu... Si totusi, cătu de mörta este viață nationala în această țiera? Ici-cölea, abia se aude câte o voce pronunțiată în interesu nationale, care inse debila cum este se perde și ea în undele totalității. Si totalitatea? Trista marturisește: Ingröpa din ce în ce mai adāncu talentulu încredintu de Domnulu, se face asemenea pomulu din evāngelie, care continuāndu a nu aduce fructe, de siguru că se va aflā secure pentru sterp'a și putred'a sa tulpina, că se o taie și se o arunce în focu.

Fructe se ceru dela pomulu nationale bucovinenu. Munca se cere, căci „munc'a este adevărata viață a omenimei“, numai ea pöte se aduca fructe.

O bucuria necunoscută te coprinde și unu simțiu de deplină satisfacere ți petrunde öresicum ānim'a, candu vedi d. e. în Transilvani'a, cum romanii spre neacasulu celorulalti compatrioti ai loru, lucre neobositu în interesulu și spre salvarea existenței loru nationale. Se inventedie legi pentru estermnarea limbei romane, și feliurite organe nationale anuntia patriotiloru faptulu tristu; era în specialu diarele politice romanesce din acea țiera, discuta și apara dreptulu de ași conservā limb'a nationale și a o folosi în töte afacerile publice și private; ei lupta cum amu dice, pentru fiacare palmacu de dreptu; sunt dati la parete; era se

scöla, sunt lovit complitu; nu despara. Se ne închipuim una stare că această de lucruri în Bucovin'a, inse nu sub Austri'a, ci sub Ungari'a.

Apröpe la 222.000 romani după nume, de siguru că neavendu nici unu organu nationale, aru primi scirile de ori și ce natura din organe magiare, — tiindu-le numai pe acestea — precum förte multi bucovineni tinu numai organe germane, sub cuventu că acelea aru fi mai interesante și si mai eftine. Sciū că s'aru procopsi!*)

Dară, spre rusinea romaniloru bucovineni, ei n'au nici unu organu nationale în țiera. Si din ce cauza? Pöte le lipsescu bucovineniloru midiolöcele sau poterile? Nu! Lusa „munc'a este adevărata viață a omenimei.“

În Transilvani'a se discuta — după cum amu disu — dreptulu limbei asia dicēndu palmacu de palmacu; dară în Bucovin'a? . . . „Terra incognita. O cestiune ce nu merita a fi discutată, din cauza rapirei timpulu.“

Amintescu numai istori'a gimnasiulu din Suceva: Fundatu pe spese nationale, destinat a fi nationalu. Dela începutu și până astadi gimnasiulu în fapta cum — este? Limb'a de propuneri și prelegeri în acelu gimnasiu mai este încă până în dio'a de astadi totu cea germana.

În anii cesti din urma s'a fostu trambitiatu ceva prin foile din Transilvani'a relativu la cestiunea

*) Acei domni din Bucovin'a carii tinu numai diare germane, lucre în consecența logica cu educatiunea germana, sau pöte chiaru cosmopolita, de care avusera parte. Au și dreptu candu dicu, că diarele germane sunt mai interesante. Cum nu? Pentru ömeni educati nemtiesee urmédia pe calea cea mai naturale că se le placa numai ce este nemtiescu și se nu afle nici-unu gustu si nici-o placere la ce este romanescu. Apoi diarele nemtiesci sunt în adeveru și mai eftine, din simpla cauza, că cei carii au dela câte 10 mii până la 50 de mii abonati și tragu numai din anuntieri și publicatiuni câte 2—300 de mii florini venitu pe anu, isi potu vinde productele loru chiaru si cu 1/2 din pretiulu sub care nu potu dá diarele romanesce. Se cerce si dintre romani numai vreo cinci mii de individi ași fundā loru unu diariu cotidianu, și voru vedea indată cu cătu le va veni mai eftinu. Dacă inse cineva nu se mai interessedie de patri'a romanésca, de limb'a și viață nationale romanésca, pe acesta nu'l pöte interessā nici unu diariu scrisu romanescu, nici chiaru atunci, candu l'aru redactā barbatii cei mai geniali. Not'a Red.

Foisiör'a „Observatoriulu“.

Nicolo.

O istorie italiana.

Comunicata de: J. . . C. . .

Ne aflam în Roma!

Este Miercuri septemanei celei mari. Toti alerga spre Lateranu. Vomu fi martori unei ceremonie deosebite. Pentru trei zile din septeman'a cea mare unu cardinalu primeste dela Pap'a dreptulu de a deslegā peccatele cele mai mari. Astfeliu de peccate sunt: patricidulu, duelulu, inveninare, s. a. Confessorele supremu va deslegā pe unu astfeliu de peccatosu.

Suntemu în Rom'a. Foisiöru Lateranulu e presarat cu ramurele de mirtu și portocalii, ambr'a și tamaia surprindu în modu placutu pe celu ce intra. Organele acompaniēsa cu voci serbatoresce cânteculu papalu.

Confessorele supremu siede cu o demnitate bisericésca seriösa, pe unu locu mai radicat. În giurulu lui se afla fiii bisericeii, încependu dela cardinalu până la calugaru. Cardinalulu confessoru este astadi Feretti carele este înrudit cu Pap'a.

Spatiulu celu mare din Lateranu ilu ocupa damele de frunte din Rom'a cu velulu loru celu negru, tierencele cu velulu loru celu albu, cersitoriulu învelitu în sdrenție și fiii cei vigurosi ai Campagniei, lei înblanditi ai Parisulu și ai Londrei.

Deodată observam, că multimea începe a vibrā, unu barbatu esia din mijloculu consangeniloru sei. Ochii lui ardu că flacara, buzele-i sunt palide și fruntea sa e acoperita de sudori reci. Elu pörta vestmintele misere ale unui pastoru din Campagna. Mantau'a lui este dura și descusuta în mai multe locuri, incalciamintele îi sunt rupte și ciörecii plinide petece — genunchii goli — aspri și înegriti de arsiti'a sörelui.

Fati'a lui uscata de suferinție, dureri și muștrari aretä, că elu a fostu candva unu barbatu frumosu.

„Sermanulu Nicolo!“ — siöptesce o femeia de dinaintea nöstra. — Sermanulu Nicolo! începemu a siöpti în urm'a ei și noi. O privire aruncata în fatia lui Nicolo ne convinge despre adevärlulu acestoru cuvinte.

Nicolo se suie iritatu pe treptele podiulu, din manele-i tremurande i pica paleri'a cea diforma și suspināndu cade în genunchi înaintea confessorului.

Organele și cantecele înceta, multimea piösa îngenuchie și în Lateranulu se face o tacere mormentale. Poterniculu superioru bisericescu se plēca cu blāndetie spre peccatosu, reinbratisiāndu pe fiulu celu perdutu. Marturisirea se începe.

Nicolo cu buzele tremurande isi marturisește peccatulu.

Confessorele însusi se înfördie la audiulu acestui peccatu, fatia lui devine palida, isi detrage bratiile de pe gütulu peccatosulu și voieste se respinga pe acelu condamnatu.

Fapt'a lui e prea înfiöratöre.

Dar' numai pre unu momentu isi detrage bratiile, ér' după aceea reinbratisiadia pe acelu peccatosu și mai tare, pentru că si iubirea, care ierta astfeliu de peccatu se fia mare.

În fine confessorele ilu deslegā de peccate și ilu binecuvintedie. Nicolo plange amar, peccatulu seu e iertatu.

— Nicolo e fericitu! — siöptesce betran'a din Campagna. Confessorele e poternicu și prea curat'a feciöra înduratöre.

Nicolo saruta manile și petiörele marelui preotu; scöböra treptele că si dormitāndu si dispare în multime. Cantaretii papali facu se resune „Osan'a“. Organele canta imnulu de bucuria, ambr'a și tamaia respandescu din vasele de argintu unu mirosu placutu.

Nu mai e nadusiēl'a asia mare.

Dupa o plöie de mai multe zile începü a suflā unu ventu recoritoru.

Prim'a di frumösa am sacrificatu-o pentru o escursiune în Campagna.

Pe din'aintea mea se întindea unu siesu mare și desiertu. Ierb'a cea mica, arsa de söre și ramuri vestedite me convingeau despre putin'a recreare, ce au primitu prin plöie. Scirocco celu fierbinte le vescedi-se chiaru și radecin'a vietiei.

În departare se vedu undele lucitöre ale Tiburului, pe marginele lui pascu ciredi de bivoli. Turme de oi slabe urmate de pastorii loru pascu pe siesu. Ici colea se vedu ruine de case. Aici e unu aquaductu ruinatu prin dintii de feru ai tempulu, colea unu monumentu, din care unu fiu alu Campagniei si-au facutu locuinti'a sa. M'amu apropiatü de locuinti'a această.

Acoperisiulu ei erä de trestie și crengi, gramadite în cea mai mare disordine. Învitörea cea verde inzadaru se nisuesce se acopere multele gauri de pe coperisiu.

O statua corintica pravalita chiaru în usia ne amintea, că ruinele acestea au fostu candva unu monumentu pomposu.

Pe statua siede unu barbatu cu fati'a ascunsa în mani. Corpulu lui erä acoperitu de niste vestminte pröste, palaria erä aruncata pe iërba, ér' în fati'a lui se aflā o cruce de lemnu ciöplita într'unu modu förte primitivu.

— De ce esti tristu amice? ilu întrebaiu.

S'a cutremuratu si-si redica fatia pe jumetate. — Acesta fatia palida imi erä cunoscuta, acesti ochi schinteitori i-amu mai vediutu, — în Lateranu — în bratiile marelui preotu: Da! da! Acesta erä Nicolo.

Nicolo fara se se simtia genatu prin presentia mea era și pleca fatia.

(Va urmā.)

introducerii limbei romane in gimnaziul din Sucéva, ba chiaru se facusera unele inceputuri; dara „munc'a este adeverata vietia a omenimei.“

Frumosu viitoriu astépta pe unu poporu, care spriginesce instituttele de cultura, de civilisatiune si de lumina — biseric'a si scol'a — fia acestu spriginu de ori si ce natura.

Intr'adeveru, mangaitóre sunt momentele, in cari ti se dá ocasiunea de a ceti, cum unu Mironu Romanulu in siedinti'a sinodala propune infiintarea „fundatiunei Rudolfiane“, la care I. P. S-S. a pune fundamentulu prin munc'a si ostenéla propria.

Mangaitóre sunt érași momentele, candu ti se da ocasiunea de a ceti, cum unu Iónu Metianu in siedintia sinodala aduce la cunoscinti'a membriloru sinodului, ca P. S-S. pe spesele proprie a procuratu o tipografia, pe care o inchina diecesei, cu scopu cá scólele se fia proveđiute cu cele mai bune si eftine carti, si asia se se latiésca in publiculu diecesanu preste totu, si in specie in clerulu si corpulu didacticu, din ce in ce mai multa lumina. Inse „munc'a este adeverat'a vietia a omenimei.“

Inchieiu, ne mai voindu a descoperi saraci'a romaniloru bucovineni. Nu potu inse se nu mai adaogu, cá cuvintele regelui nostru poetu:

„Latina ginte are parte
De-a-le pamentului comori“

numai la ginte latina bucovinena nu se potu aplicá, pentru cá „castigarea comoriloru pamentului“ nu vine din seninu, ci „munc'a este adeverat'a vietia a omenimei“ — prin munca se castiga tesaurele pamentului.

Nemtii si boemii.

Misicările electorale, inpacarea cu boemii si ocuparea sandjacului Novi-Bazar sunt cestiunile cele mai inportante, care predominéda in modu aprópe exclusivu situatiunea actuala politica a monarchiei dualistice. Fiacare din aceste trei cestiuni reclama o deosebita atentiune, pentru ca ele sunt de natura a iniuri in modu fórté simtitu asupra situatiunei politice a intregéi monarchii.

Nu fara óresicari ingrijiri legitime ne vedemu siliti a constatá si de astadata, ca directiunea ce au luatú curentulu agitatiuniloru electorale pentru parlamentulu austriacu, nu ne indreptatieste a sperá, cá viitorulu parlamentu va fi astfelu compusu, in cátu elu se fia la inaltimea dificéi missiuni ce ilu astépta. Fórté semnificativa si totuodata neinbucuratóre este observarea ce se póte face insusi in Vien'a, ca concurenti'a pentru mandate este atátu de mare, in cátu pentru unu mandatu de deputatu nu se candidéda cá in alte state cáte doi candidati, adeca unulu gubernamentalu si altulu opositionalu, ci dintr'o data pentru acelasu mandatu candidéda si cáte 10 individi de diferite nuantie politice. Din inpregiurarea acésta, pe care o constatata fara nici o reserva si cu mare parere de reu press'a independenta din Vien'a, resulta ca nu mai esista nici o disciplina de partida, ca intre candidatii aceleési partide séu fractiune domneste o rivalitate degradatóre si ca principiile si programulu politicu au ajuns a fi cu totulu secundare, éra ajungerea la unu mandatu lucrulu principalu, care se considera a fi unu midiulocu bine-venitu de a se chivernisi pe sine si pe ai sei. Aperarea drepturiloru, a libertatiloru si a averei poporului au ajuns a fi niste frase inflorilate, care se intrebuintéda cu multa verva retorica in diferitele si nenumeratele programe si professiuni de credintia ale singuraticiloru candidati, éra in realitate, cu prea putine esceptiuni, egoismulu si ambitiunea sunt unicele si adeveratele motore ce ii conducú si ii animéda.

Standu lucrurile asia, este dar' lesne de prevediutu, ca si in noulu parlamentu austriacu elementele din care se facu mamelucii va fi fórté bine reprezentatu asia, ca gubernulu va potea dispune cu tóta discretiunea asupra unei maioritati servile si flecsibile.

Nu putinu a contribuitu la acésta anarchia, decadentia si confusiune a partideloru din parlamentulu austriacu, descompunerea partidei asia numite „fidela constitutiunei“, care prin mórtea renumitului publicistu si redactoru Michael Etienne si a dr. Carolu Giscra a suferitu doue perderi ireparabile si fatale intr'unu timpu scurtu si cátu se póte de criticu pentru partid'a acaroru conducétori abili si versati erau cei doui repozati. Dr. Herbst actualulu siefu alu partidei germano-austriace au ajunsu a fi unu generalu fara armata, putinu simpatichu, pe care nu ilu mai respectéda nici chiaru amicii sei politici de odinóra. Déca reactiunea si camaril'a nu ar affá unu puternicu obstacolu in constitutionalismulu probatu si mai presusu de ori

ce indoiala alu Maiestatii Sale imperatului, apoi astadi o campanie in contra constitutionalismulu austro-ungurescu, ar fi aprópe o jucaria, asia de bine i s'au preparatu calea in acesti 13 ani ai erei dualistice.

Boemii cunoscu fórté bine slabiciunile si morbulu de care suferé adversarii loru politici adeca nemtii si de aceia ei se si aratá fórté dificili in pretensiunile si conditiunile loru de inpacare si de intrare in parlamentulu austriacu. Gratie curentulu slavicu ce sufla asupra monarchiei nóstre, decandu comitele Andrassy au intratu in aliantia cu cele doue mari potéri nordice Russi'a si Prussi'a si de candu au participatu la ereditatea „omului bolnavu“, ocupandu Bosni'a si Hertiegovin'a, elementulu slavicu preste totu, éra boemii in specialu au ajunsu a se bucurá de o positiune politica cu multu mai inportanta, decatu cum a fostu aceea ce s'au creatu elementulu unguurescu dupa catastrofa dela Sadow'a. Atunci inpacarea cu ungurii éra o necesitate imperativa si de o urgentia neamanabila. Totu asia astadi inpacarea cu boemii, déca Austri'a nu voieste cá ei se se arunce cu totul in bratiéle panslavismulu, si se isi puna in cestiune si periculu esistenti'a si durat'a sa ca mare potere européna, a ajunsu a fi o suprema necesitate. Precedentulu odata creatu in 1867 prin inpacarea cu ungurii si introducerea dualismulu, bomii n'au decatu a se folosi de argumentele de pe atuncea ale unguriloru, pentru cá se si ajunga scopulu si ca si'lu voru ajunge despre acésta nu mai incapa nici o indoiala. Dificultatea cea mai mare pentru dinasthie si pentru gubernulu austriacu este de a affá acea formula de inpacare cu boemii, prin care se nu fia vatemate veleitatile de suprematie si paritate fictiva a elementulu unguurescu. Acea formula inca nu s'au affatu, séu celu putinu ea inca nu este de ajunsu cristalisata pentru de a i se potea cunóste conturele.

Dar' pentru cá si acésta ultima dificultate se fia delaturata nu se cere decatu, cá armele austriace se suferé o perdere séu o respingere pe campulu de operatiune din Novi-Bazar, pentru cá póte unu alu doilea barbatu de statu inportatu din streinetate de calibrulu comitelui Beust, séu chiaru elu insusi se fia chematu a affá acea formula de inpacare ce póte ca se va numi trialismulu austro-ungaro-boemu.

Déca o astufeliu de reorganizare a imperiului, fara de a purtá contu si de celelalte elemente nationale affatóre in cadrulu acestei monarchii, va contribui la consoliderea séu din contra la desmembrarea ei, acésta este o intrebare pe care ne o vomu respunde la tempulu seu. Pana atunci nu ne remane alta, decatu a veghiá, a observá cu atentiune cele ce se petrecu in giurulu nostru si a fi prudenti.

Camilu.

Dela diet'a Ungariei.

Discursulu

deputatulu Parteniu Cosma, tinutu in siedinti'a dela 5 Maiu a. c. a dietei Ungariei in cestiunea limbei magiare.

(Urmare.)

Numai la unu §. alu acestei legi voiú se mai reflecteza, care s'a executatu fórté classicu.

§. 9 dice: „in tóte acele procese civile si criminale, cari receru interventiunea advocatulu, la judecatori'a de I. instanti'a, in privintia limbei, cu privire atátu la purtarea procesulu cátu si la aducerea judecarii, pana candu nu va dispune legislatiunea definitivu in privintia organizarii judecatoriiloru de I. instantia, si a introducerii procedurii verbali — se sustine usulu de pana aci.“

Intre sasi preste totu chiaru si dupa legile loru de mai inainte, éra intre romani dela diplom'a de Octobre incóce, se introdusesé in multe locuri usulu de a se purtá procesele in limb'a loru. Acestu usu neconvenindu ideiei de statu magiaru, a trebuitu sistatu cu orice pretiu. Ei! dar' cum se se póta sistá, candu legea ilu sustine? Ce nu se póte daca voesci, candu ai poterea in mana? S'au datu mana libera presiedintiloru dela tribunale cá ei propria auctoritate se sisteze folisirea altoru limbe decátu cea magiara, si prin ucasu presidialu se poruncésca advocatiloru, cá de aci incolo numai unguuresce se scie, cá-ci esibite intr'alta limba nu se voru acceptá. Presiedintii cu fidelitate au implinitu acésta porunca, si eu astadi in tóta tíera numai unu tribunalu cunoscu, unde nu s'au urmatu astfelu. (Care e acela?)

Nu-lu tradau! (Iaritate!)

Partidele in contra acestei calcaru de lege arbitrarie s'au folositu de totu felulu de remedii ce numai se potu cugetá. Unii au apelatu la tabl'a regésca. Tabl'a regésca au disu, ca „de-óre-ce decisiunea atacata nu se affa intre decisiunile apelabile enumerate tacsative in §. 294 a procedurii civile — apelata nu se póte incuviintia.

Altii au datu gravamenu de nulitate. Inse Curtea de cassatiune a disu: cá „nu ea, ci numai judecatoriile de I. instantia sunt in dreptu a constatá usulu legalu, dar' si afara de acésta, casulu nu se affa intre cele tacsative enumerate in § 297 alu producerei civile; prin urmare gravamenu de nulitate se respinge.“

Altii au recursu la ministeriulu de justitia. De

acolo inse li s'au respunsu cá: „judecatoriile sunt independenti in sfera loru de activitate, avendu forurile loru de apelatiune, si in cauzele procesuali ministeriulu pe cale administrativa nu se póte ingerá; deci petitiunea nu se póte considerá.“

Ei! ce se faci acum? unde se mai cerci remediu? Hai se mergemu la dieta, ea a facutu legea, ea negresitu o va aperiá contra celoru ce o violéda. Au venit deci aici si imi aducu bine aminte, cá din partea asta — stenga extrema — Stanescu, éra din partea cea drépta extrema — Trauschenfels au interpelatu, mi-se pare inainte cu patru ani, pe ministerulu de justitie de atunci Perczel cá: „are scire de acésta violare de lege? affa fapt'a presiedintiloru de la tribunale de conforma legii? si déca nu o affa conforma legii — este aplecatu a face dispositiuni cá se se respectedie legea?“

Ministerulu Perczel au respunsu: cá „are scire de dispositiunile presiedintiloru, cá recunóste, cá acestu actu nu este conformu legii, inse se va nisui cá pe cale novelaria se se modifíce legea ast-felu, cá se se potrivésca cu casulu.“ Acestu respunsu, onorata casa l'a luatú spre scire.

Deci in fati'a lumei au recunoscutu ministerulu de justitie: cá cu intentiune a violatu legea, cá a permisu organeloru sale subalterne se nu respectedie legea, si camer'a, care a facutu legea, in locu se'lu pedepsésca, cu placere a aprobatu fapt'a ministerulu.

Ei bine d-loru! déca legislatiunea ast-felu respectéda o lege cu care atatu de adeseori se mandresce inainte lumei, celu putinu nu afirmati: cá aceea a sigura pe deplinu interesele nationalitatiloru, si nu ve provocati la ea cá la motivu de incredere fatia de altu proiectu de lege, ca-ci prin asta deveniti suspiciosi cá totu ast-felu veti respectá si legea, ce voiti se o aduceti.

On. casa! Trecédu acuma la meritul obiectulu nu voiú atinge partea teoretica a aceluia — ca-ci acésta atatu este de lámurita prin deputatii ce mi-au premersu, in cátu cá si eu se o mai atingu, este intr'adeveru superfluu. Cu permissiunea d-vóstra deci, me voiú restringe pe catu se póte de scurtu la partea practica a proiectulu, ca-ci acésta este care pentru nationalitati póte deveni mai funesta.

Precum bine au observatu d-lu deputatu Mocsary: vecsatiunile voru fi neevitabile numai decatu la antaiulu pasiu, candu se va incercá gubernulu se puna in lucrare aducénda lege, si anume: la constatarea acelor scóle poporale cari dejá posedu invetiatori cari sciu limb'a magiara, pentru cá in acelea numai decatu va avé se se introduca studiulu limbei magiare.

Cine va constatá acésta? Gubernulu prin organele ce i le pune legea la dispositiune.

Cine sunt aceste organe? Sunt inspectorii si asia numitii visitatori de scóle.

D-loru! Cine crede cá aceste organe sunt capace de unu ast-felu de lucrú — acela nu petrece cu atentiune cum se facu denumirile la noi pe acestu terenu! Acela nu vede cumca aci nu este recerinti'a principala, cá respectivulu se fia intr'adeveru aptu de postulu ce are a lu ocupá.

Eu cunoscu o suma de inspectoru de scóle, cari se pricepu la ori ce in lume numai la invetiamentu nu.

Cunoscu inspectoru de scóle, cari de locu nu pricepu limb'a propunerei acelor institute, asupra carora sunt chiemati a exercitá inspectiunea.

Fiindu lucrulu ponderosu si cunoscutu mai multora cari me potu combate déca n'am dreptu, voiú amintí numai pe unulu, — pe celu din Aradu.

Acestu inspectoru a venitú acolo dintr'o provincie, unde de locu n'au avutu ocasiune se auda limb'a romanesca. Nu dicu cá nar' fi aptu de inspectoru scolaru, pentru cá mai inainte a fostu profesor de liceu, dar' nu este pentru Aradu, pentru cá precum singuru marturisesce: din limb'a romana — din limb'a invetiamentulu mai a totalitati scóloru pe cari are se le inspectiunedie — nici unu cuventu nu scie.

Acuma intrebú eu: pe langa tóta bunavointi'a, cum va poté corespunde chiamarei sale, in prim'a linie in preparandi'a conf. gr. or. romana din Aradu, candu o va cercetá cu scopu cá se vada cu ce resultatú se propune acolo limb'a magiara? Ca-ci limb'a propunerii in amintita preparandie este cea romana, deci si studiulu limbei magiare se va propune intr'o limba ce elu nu o pricepu?

Mai departe, la esamenulu de calificatiune, care se face inainte unei comisiuni consistoriale, si la care dupa proiectu va trebui se asiste cu votu decisivu si inspectorulu scolaru — candidatul de invetiatoriu se va esaminá in limb'a romana: cum va fi in stare acestu inspectoru se judece, cá este aptu séu ba respectivulu de-a propune in scól'a poporala studiulu limbei magiare? pentru cá spre acestu scopu, cá studiulu limbei magiare se se propuna cu resultatú in scólele poporale, nu se póte pretinde cu dreptu cuventu, cá respectivulu se scie perfectu limb'a unguuresca, si cá esamenulu se'lu depuna in limb'a magiara, ci celu multu se cunóscá elementele si regulele limbei magiare.

Deci unu asemenea inspectoru nu va fi in stare nici a esaminá, nici a calificá pe candidatu, si din acésta cauza este impossibilu cá se si implinésca chiamarea cu dreptate si cu obiectivitate.

Pentru visitatori de scóle este unic'a calitate precum vedemu: cá ei se nu fia de nationalitatea aceea, carea apartinu scólele pentru cari se denumésca (contradiceri.) De acestia se cérca!

Acestia nu sunt toti atatu de culti si atatu de nepreocupati in acésta privintia, cá o cestiune atatu de delicata se o póta bine deslegá. Nu voru fi toti in stare, cá se pricepa intentiunea ce o manifesta ministerulu de culte, cá se lucre in directiunea ce li-o croesce legea, si cá se aiba tactulu recerutu cá se nu vatemé auctoritatile scóloru confessionale; ci me temu, cá ei isi voru affá chiamarea cu totul intr'alta, cá ei se voru

nisui se lucre în acea direcțiune, că se arate opiniunii publice magiare, ce rezultate mari sunt în stare a produce ei în interesul magiarisării?

Si această ve dá locu la conflicte continue între autoritățile bisericești și între guvernul, și voru nutri și atitudine temeră continuă în poporul îngrijit de limbă și naționalitatea sa.

Eră datorită d-lui ministru de culte se ne dea desluciri multumitoare la o întrebare nedeslegată în proiectu, ca-ci i sa pusă această întrebare, și anume: cine va avé se decida atunci, cându între comisiunea examinătoare și între inspectorul școlar va fi divergență de păreri, în privința calificării candidatului de învățatoriu, referitoria la limbă magiara? În această privință asi fi doritu eu desluciri dela d-lu ministru, și dora asi fi devenitu mecomitu pentru viile mele îngrijiri ce le am fatia de acestu punctu de natura prea delicata, înse n'am capetatu.

On. casa! Afara de tóte acestea pentru noi romanii gr. or. mai este în contra acestui proiectu și unu motivu, o îngrijire asi dicendu speciala, carea precum d-lu ministru asi și d-lu raportor ar trebui să o cunoșca prea bine, ca-ci cartea din care o pôte vedé este pe tribun'a d-sale, și acei cari voescu se deslege o cestiune atatu de ponderoasă ar avé datorită în prim'a linie, se cunoșca interesele tuturor cetățenilor patriei.

Dupa Statutul nostru organicu sancționatu prin Majestatea Sa, biserica și sol'a intr'atata sunt legate una de alta, în catu una fara alta nu potu se esiste, ba biserica este conditionata chiar' dela școlă, ca-ci dupa §. 1 alu st. org. numai acele comune bisericești potu formá parochii matre, cari sustinu celu puținu o școlă populara, ér' dupa §. 2 acele cari nu împlinescu această condițiune se degradă la filiala.

Ne temem deci si cu dreptu cuventu, că deca se va esecută legea din cestiune cu tóta rigórea, și deca precum se intentionedă, și din motivulu nepracticabilității ei — ca-ci este de prevedutu că introducerea studiului limbii magiare în școlile noastre confessionale nu va poté obținé rezultatulu ce se ascépta — se va aplicá §. 15 din Art. 38: 1868. școlile noastre confessionale se voru prefaca în școle comunale, comunele noastre bisericești isi voru perde dreptulu de parochia, și nu numai că voru fi lipsite de condițiunea bisericești, ci totodata poporul va fi lipsitu și de cultulu Domnediescu regulatu, éra prin această va decăde în moralitate.

D-loru! Eu nu sunt atatu de orbitu de superbia nationala că se nu vedu numai virtutile connationaliloru mei, éra scaderile loru se le retacu, ci precum sciu aprecia virtutile, asi recunosc și slăbiciunile loru.

(Va urmá.)

Transilvani'a.

— Sibiu. — (Dela sinodulu archidieceșanu.)

(Urmare.)

— Siedinti'a XIV. În siedinti'a această, care fu și cea din urma a sesiunii sinodului din anulă acestu deputatulu Joanichie Olariu face urmatórea propunere: Prea venerabilulu sinodu se binevoiesca a concludé, că pe venitoriu se se aplicadesce oficialor protopresbiterale că pausalu de cancelarie pe fia-care anu o remuneratiune în minimum de 60 fl. v. a. din fondulu arhiepiscopiei. — Se transpune comisiunii pentru propuneri.

Deputatulu Anania Trombitasiu face urmatórea interpelatiune: Incercatá Inaltu preasantia Sa parintele arhiepiscopu a satisfacé concluseru sinodale din 1877 și 1878 cu privire la pasii ce sunt a se face pentru modul distribuirei ajutoriului de stat? Si daca nu, are de cugetu a satisfacé acestor concluse la timpulu oportunu.

Presidiulu respunde: ca dupa încheierea sesiunii anului trecut, avendu a se ocupá cu pregătirea agendelor congresului nationalu bisericescu, nu a potutu grabi a si cautá ocaziune pentru a satisfacé acestor concluse. Dupa congresu au întrevenu și alte îngrijiri cunoscute membriloru sinodului, cari l-au adusu la convingerea ca, nu este oportunu în îngrijirile existente a resuscitá la locul seu aceste întrebări. De altcum a crediutu, ca este chiaru în interesulu nostru a asteptá o ocaziune mai binevenita în această privință, cându isi va tiné de datorința a satisfacé conclusulu sinodulu.

Interpelantulu se declara multumitu cu respunsulu. — Spre sciintia.

Urmésa la ordine raportulu comisiunii finantiare. Raportorulu comisiunii Anania Trombitasiu raportésa despre inventariulu generalu alu averei archidieceșei și alu tipografiei archidieceșane. Se ia spre sciintia.

În legatura cu obiectulu de sub Nr. precedentu, — Sinodulu decide: că pe viitoriu fundatiunea pentru cele doue eparchii se nu se mai numere între fondurile archidieceșei ci între deposite, ér' comisiunea tipografiei archidieceșane se compuna pe viitoriu inventariulu specialu despre întreaga sa avere.

Urmésa la ordine raportulu comisiunii pentru propuneri: Raportorulu A. Trombitasiu cu privire la propunerea dep. Ioanu Popea de a se escrie premii pentru carti didactice din raionulu învățământulu religiunii în școlile elementare și gimnasiale, propune: A se luá decamdata această propunere dela ordinea dilei. — Sinodulu decide: Obiectulu din cestiune se transpune consistoriului spre a lu studii și a veni cu o propunere în meritu la cea mai de-áprope sesiune a sinodului.

Acelasiu raportor raportandu despre propunerile dep. I. Boteanu cá locul de scrutiniu la alegerea deputatiloru mireni și locul de alegere alu deputatiloru clericali în cerculu electoralu IV (Deva) se se stramute

dela Deva la Orastie; și a deputatulu I. Popea, cá locul de scrutiniu alu cerc. XVIII Brasióvu, pe viitoriu se se stramute dela Sacele la Brasióvu, propune și sinodulu decide: Propunerile din cestiune se transpunu consistoriului archidieceșanu spre competenta afacere.

Acelasiu raportor raportandu despre propunerea dep. I. Boteanu, cá pe viitoriu tractulu propresbiterialu alu Orastiei se fia tacsatu de class'a II-a de nu de a III-a propune și sinodulu decide: Se transpune consistoriului spre competenta afacere.

Cu privire la propunerea consistoriului archidieceșanu de sub Nr. 554 ex 1879 de a se ficsá vre-o suma din fondulu de 30,000 pentru cumperarea unei cantitati óre-care de pamentu spre asigurarea subsistării parochiului nostru din Muresiu-Osiorheiu, acelasiu raportor propune și sinodulu decide: consistoriulu archidieceșanu se insarcinésa a cumperá prin conclucarea comitetulu parochiulu din M.-Osiorheiu din fondulu de 30,000, successive pamentu, care remanendu proprietatea acestui fondulu se se dea spre usufructuare parochiului și respective protopresbiterulu gr.-or. din M.-Osiorheiu.

Urmésa la ordine raportulu comisiunii pentru budgetulu cassei. Raportorulu George Danila propune și sinodulu decide:

1) Diurnele deputatiloru sinodali pentru sesiunea presenta și ale membriloru comisiunii generale se statorescu cu 3 fl. pe di, remunerandu-se numai presentiele efective, ér' la esterni cu doue dile mai multu, computanduli-se timpulu venirei și întórcerei dela sinodu.

2) Deputatiloru esterni li se rebonifica și spesele de drumu avute efectivu în proportia presentielor.

3) Competentiele, ce au a se licvida de biroulu sinodalu se voru acoperi din vre-unu fondulu archidieceșanu disponibilu, pelanga restituire din colectele ulterioare ce se voru face spre acestu scopu.

4) Pentru acoperirea spelorulu biroulu se statorescu suma de 20 fl.

5) Cu esecutarea acestui conclusu se insarcinésa consistoriulu archidieceșanu, care pe viitoru va avé a procurá de timpuriu datele de lipsa, relativu la departarea fia-caru deputatu în direcțiunea liniei calei ferate dela locul tineri sinodului.

Acelasiu raportor cu privire la cererea alesulu dar' neverificatulu deputatu I. Bojitia, pentru asignarea diurnelor pe 5 dile, și a spelorulu de drumu în suma de 8 fl. 10 cr. sinodulu decide: deputatulu neverificatu I. Bojitia i se rebonifica competenta de drumu cu 8 fl. 10 cr. și diurnele din 7—12 Aprile incl. cu 3 fl. pe di. Cu esecutarea conclusulu se insarcinésa biroulu sinodalu.

Cu privire la cererea dep. A. Trombitasiu pentru rebonificarea spelorulu de calatorie și a diurnelor ce'i competu cá membru alu comisiunii emise prin sinodulu archidieceșanu din 1878 Nr. 79 în afacerea convocării congresulu și consistoriulu metropolitanu, acelasiu raportor propune și sinodulu decide: Spesele de drumu și diurnele de 3 fl. pe dilele specificate în petitiunea sa se se avisesse prin biroulu sinodalu la cassa.

(Va urmá.)

Romania.

Mesagiulu domnescu.

Domnilor senatori,
Domnilor deputati,

Deschidendu sesiunea acestei noi legislaturi, constatulu, cu o adeverata multumire, linistea deplina cu care s'au facutu alegerile generale.

Acestu faptu, datoritu întieptiunii poporulu romanu și legalitatii stricte care s'a pazitu în timpulu alegeriloru, este cu atatu mai însemnatu, cu catu aceste alegeri se faceau în midiulocu preocupariloru celor mai grave și potu dice totu odata și celor mai legitime.

În adeveru, în urm'a sacrificielorulu ce tíera isi impusese pentru a esi cu onóre din dificultatile aduse de ultimele evenimente și în fatia situatiunii ce ni se crease de congresulu de Berlin, éra naturalu cá emotiunea resimtită se produca în tíera o agitatiune și o îngrijire generale, îngrijire, cu atatu mai mare, cu catu fia-care se întrebá, care éra limit'a cerintielorulu ce se manifestase prin tractatulu de Berlin, care va fi limit'a concessiunilorulu ce se poteau face acestor cerintie.

Cu tóte acestea, cu nelinistea care coprinsese spiritele, rezultatulu a doveditu, odata mai multu, ca poporul romanu, bravu și tare pe campulu de batae, scie se fia blandu și prudentu în luptele din nauntru și se se mantie neclintitu pe tiermulu legalitatii.

Acelasiu patriotismu, aceiasi întieptiune, de care a datu proba natiunea, sunt sicuru ca le voui gasi și în reprezentantii ei. Sunt convinsu ca toti, fara distinctiune de partite și opiniune, veti sci, cá în tóte îprejurarile mari, a pune interesele generale mai presusu de ori-ce alte consideratiuni, si nu ve veti inspira în lucrările d-vóștra de catu de marele interese ale tíerei și de îndestularea adeveratelor ei trebuintie.

Domnilor senatori,
Domnilor deputati,

Preocupatu de a pune capetu luptelorulu, care de secolu însangera peninsul'a balcanica și tulburu periodicu pacea Europei, congresulu dela Berlin a voitu în noua ordine de lucruri ce crea în Orientu,

se întemeiese pacea prin suprimarea inegalitatii diferitelor nationalitati și religiuni.

De si Romania' éra cu totul în afara din cerculu acestor lupte, totusi, printr'o regretabila și persistenta confusiune, Europ'a ne-a înglobatu și de astadata în lumea orientala. Art. 7 din Constitutiune dá, din nefericire, o arma contra nóștra, acelora cari avé interesu se prelungésca neîntielegerea și astufelu paralisa actiunea nóștra contra uneltiriloru reu voitóre.

Din caus'a această n'amu reusitu inca deplinu a convinge diplomatiu européna, ca natiunea romana nu a fostu nici odata și nu este nici astadi animata de spiritu de intolerantia și ca, din contra ea a inpinsu adese ospitalitatea pana la neprevedere.

Cându dupa caderea Constantinopolei, crestini din Orientu fugéu înainte semi-lunei triumfatóre, ei gasira aici unu asilu siguru; romanii le deschisera bratiile cu caldura și fara reserva. Cându mai tardiu înse prin tendintiele lor dominatóre sub regimulu domniiloru fanariote, ei devenéu unu pericolu pentru tíera, unu obstacolu pentru desvoltarea ei nationala, Romania', amenintata în existenta ei luptá neincetatu cá se scape de acestu reu, și această lupta seculara nu se termina de catu în 1821 prin triumfulu ideei nationale.

Totu astfelu mai tardiu, cându Israelitii, persecutati în alte state, au navalitu cu gramada la noi, această imigratiune a fostu incuragiata de ospitalitatea traditionala a romaniloru, de tolerantia ce gasea aici.

Cându înse această imigratiune, ajutata în parte de nepasare și nestabilitatea guvernelorulu de atunci, a luat, mai cu séma în judetiele de peste Milcovu proportiuni mari, și se presinta cu caracterulu unei adeverate invasiuni! — cându această aglomeratiune puternica a unui elementu strainu, apasă greu asupra desvoltării comericiului și industriei nationale, și mai cu séma asupra poporatiuniloru rurale, nepregatite a luptá contra explótării muncii și a activitatii lor; — atunci temerile și îngrijirea s'au redicatu fireste în símulu natiunii si astfelu, în diferite renduri, guvernele au crediutu ca potu inlaturá pericolulu prin restrictiuni legislative, în rendulu carora, în cele din urma, a fostu și art. 7 din constitutiune. Dér' aceste restrictiuni, fara a garantá în modu eficace interesele noastre economice, n'au servitu de catu a espune tíera la cele mai nedrepte banueli de intolerantia religiósă.

Facédu se dispara din aceste dispositiuni legislative aceia-ce le ar poté inprimá caracterulu unei escluziuni religióse și punendu-le în acordu cu marele principiu, ca nimenea se nu fia inlaturatu dela folosintia și esercitiulu unui dreptu pentru cauza de religiune, vomu dá satisfacere principalei preocupari, care a dictatu art. 44 alu tractatulu de Berlin.

Cu tóte ca independentia o castigasemu prin propriile noastre fortie, pentru a ne admite înse în concertulu statelor europene, poterile cele mari au potutu cere dela noi cá se ne conformam ideiloru generale, cari predomina în tierile civilizate. În regularea cestiuniloru de detaliu înse, ele n'au cugetatu, ele nu poteau cugetá a ne inpune solutiuni absolute, contrarie intereselor noastre celor mai vitale.

Nici camerile trecute, nici guvernulu meu nu au prejudicatu intru nimicu desolvarea acestei cestiuni. Ea se presinta întreaga deliberariloru d-vóștre. Este o datorita imperiósă se'i damu o neîntardiata solutiune. Ve apartine d-v. cá, prin mesurile întieptele ce veti luá, se asigurati în acelasiu timp, atatu interesele noastre din nauntru, catu și positiunea Romaniei în privirea raporturiloru internationale.

Cându această grea cestiune va fi terminata, veti avé, d-loru senatori și d-loru deputati, a ve ocupá de alte legi și reforme, nu mai puțin necesare.

Organisarea definitiva a Dobrogei, crearea unei banci de scomptu și de circulatiune și unei case de economii, constructiunea de întreposite și dockuri la porturile principale, reorganisarea și desvoltarea instructiunii professionale și agricole, înfiintarea de comitii agricole, sunt atatea îmbunatatiri de natura a chieamá înainte de tóte atentiunea d-v.

Nu trebuie, în adeveru, se uitamu, ca numai prin asemenea institutiuni și reforme vomu poté asigura viitorulu nostru, ne vomu poté pune la adapostu de ori-ce pericolu.

În marea transformare a Orientulu numai printr'o activitate constanta și neobosita pe terenulu economic și intelectualu vomu poté pastrá positiunea ce ne amu creatu prin energia nóștra, prin bravur'a ostasilorulu nostrii.

Sunt convinsu domnilor senatori, și d-loru deputati, ca si pe această cale și pentru desolvarea

tuturor marilor cestiuni de interesu generalu, veti dá gubernului Meu totu concursulu de care va avea trebuința, si gratia unirei si silintielor tuturor, vomu pune bazele unei noi ere de progresu si de prosperitate, si vomu intari edificiulu nationalu.

Ast-felu provedintia va bine-cuventá lucrările d-vóstra si atatea sacrificii facute de natiunea intréga voru dá rodulu ce tíera astépta dela densele.

In virtutea art. 95 din constitutiune Eu declaru deschisa sesiunea extraordinara a adunarilor legitóre

Carol.

(Urmésa semnaturile ministrilor).

— Bucuresti, 15/27 Maiu 1879.*) (Correspondentia particulara a „Observatoriului.”) Domnule redactoru! In numerulu 37 alu stimabilulu d-vóstra diariu, la ultimulu alineatu alu rubricii „Revista politica”, se citește urmatóarele:

„Este inveselitóre si linistitóre scirea ce ne aduce telegramele din Bucuresti, ca intr'o adunare electorala d. Emiliu Costinescu simpatichulu si spiritualulu deputatu si redactoru alu diariulu „Romanulu” a propusu urmatórea deslegare a cestiuni Jidaniloru si adeca: Se se acorde drepturile de cetatiénu romanu si deplina egala indreptatire tuturor jidaniloru, cari s'au nascutu in Romani'a, cari n'au fostu nici odata sub protectiune streina si cari s'au supusu legeri de inrolare.”

Nu asi fi luat curagiulu a ve adresá aceste câteva linii, daca espressiunile linistitóre, inveselitóre, nu m'ar fi cufundatu intr'o adenca mirare.

Óre pentru ca aceste cuvinte au fostu rostite de simpatichulu si spiritualulu redactoru alu „Romanulu”, este inveselitóre si linistitóre scirea ce v'a adusu telegramele din Bucuresti? Séu pentru ca insa-si deslegarea propusa de d. Costinescu se bucura de aceste calitati?

Mirarea ce m'a coprinsu, nu a fostu causata de solutiunea d. Costinescu, cá-ci, câte capete, atatea idei, ci mai cu séma de calificările, inveselitóre cu cari precedati dis'a solutiune.

Se esaminamu putinu acésta solutiune si se vedemu daca ne póte inveseli si linisti.

Trei sunt conditiunile ce d. Costinescu cere de la unu Evreu spre a'i acordá drepturile de cetatiénu. Nascerea in Romani'a, nedependinti'a de vre-o protectiune streina si supunerea la legea recrutatiunei.

Prim'a conditiune o inplinescu jumetate, credu, din Jidani aflatori in Romani'a, secunda, o intr'unescu vreo 100,000, éra a trei'a nici 500, si chiar' acesti cincisute facu parte din class'a de josu, inculta, sermana a poporulu jidanu.

Neinplinirea acestei de a trei'a conditiune anulédia orice efectu ale celor doue d'anteiu. Astfelu, vomu dá acum drepturi la vreo 500 jidani, cari dupa ce au esitu din armata s'au apucatu de unu micu comerci, éra din cei civilisati, din cei culti, avuti, cari si acum jóca unu rolu insemnatu in societatea romanésca nu vomu primi mai nici unulu in rendulu cetatieniloru, de órece pré forte putini au intratu cá voluntari, dupa terminarea resbelulu, (eu nu cunosc de cátu unulu singuru).

D. Costinescu face dar' din intempleria, ca unu Evreu a caditu la sorti unu midioloc, si celu mai puternicu de dobendire a nationalitati romane; si daca si pe viitoru va trebui se urmamu totu asia, pe fiacare anu va trebui, dupa terminarea operatiunei tragerei sortiloru, se inscriemu intre romanii cetatieni pe toti jidani, cari cadendu la sorti nu voru desértá. Vomu considerá dar' supunerea la legea de inrolare cá o cerere de naturalisatiune, séu cá o optiune pentru nationalitatea romana.

Dar' nu credu, ca acésta se fia bas'a pe care se accordamu frati'a, unoru streini.

Afara de aceste argumente, mie mi-a parutu de la inceputu, cá numai inveselitóre nu póte fi orice solutiune s'ar dá acum acestei cestiuni, pe singurulu cuventu, ca nu póte fi inveselitoru unu lucru inpusu, orica tractatulu dela Berlinu ne in pune a dá o solutiune favorabila cestiunei naturalisari jidaniloru?

O proba forte curiósa, cá resolvarea acestei

*) Damu locu acestei correspondentie ce ni se tramite din capital'a Romaniei, si o recomandamu cetitoriloru nostri, pentru ca in ea se reflectédia deosebibile pareri, precum si stadiulu in care au ajunsu multu discutat'a cestiune a jidaniloru din Romani'a.

Red. „Observ.”

cestiuni ne este inpusa de tractatulu din Berlin, ca nu este, prin urmare, conformu cu vointi'a poporulu, avemu in aceea, ca fia-care partida politica din tíera califica pe cealalta de ebreofila, o denuntia poporulu cá tradatóre a intereselor natiunei, voidu a dá naturalisarei ebreiloru o solutiune mai desfavorabila intereselor nóstre, decum au da-o densi. Fia-care, se anuntia cátra poporu cá voidu a acordá unu minimum de avantaje acestei rasse.

Dar' ce ne pretinde mai cu séma tractatulu de Berlin in scimbulu recunóscerei independentei?

„Deosebirea de religiune se incetédie in privinti'a admiterei streiniloru la naturalisarea romanésca.”

Unde gasimu la noi acésta deosebire de religiune proclamata? — In art. 7 din Constitutiune.

Dar' art. 7 din Constitutiune, a abrogatu art. 9 din c. civ.: „Cei cari nu sunt de ritulu crestinescu, nu potu dobendi calitatea si drepturile prescise de art. 16 din acestu codice.”

Art. 16 c. civ. arata modulu cum unu streinu póte cere si dobendi calitatea de cetatiénu romanu prin naturalisatiunea propriu disa.

A fostu dar' unu momentu candu in legislatiunea romana, orice streinu poté dobendi drepturile de cetatiénu.

De si dela promulgarea codiculu civilu pana la art. 7 din constitutiune, timpulu a fostu scurtu, dar' nici unu ebreu nu a cerutu naturalisatiunea.

Acum ni se pretinde abrogarea art. 7 din constitutiune.

Dar' abrogandu'lu nu revenimu rationalmente la art. 9 din c. civ.?

Si dupa art. 9 din c. civ. se dá drepturi de cetatiénu individulu in parte, nu unei societati intregi, unei masse, unei categorii, cum se sustine de unii ca ne ar pretinde tractatulu dela Berlin.

A acordá ebreiloru drepturi pe categorii macaru, ar fi a'i favorisá multu mai multu decâtu pe ceilalti streini, cari sunt nascuti in tíera, crescuti si traiescu continue in tíera.

Si noue ni se cere a'i face egali cu toti streinii fara distinctiune de confessiune.

Pentru ce amu dá mai multu decâtu ni se cere?

Care este omulu, caruia cerénduise in scimbulu vietiei, sacrificiulu unu pecioru, ar dá pe amendoué?

Cum se se acorde drepturi pe categorii, adeca la unu numeru de ómeni deodata, cari nu scimu daca dorescu acésta?

Facut'a vreodata vre-o categorie de jidani, cerere tieriei, cá se li se acorde drepturi egale, pentru cá astfelu celu putinu, tíera dela sine, neumilita, nesilita, se declare, daca ar fi crediutu nevatomatoriu, necesitatea convocarei unoru camere de reviduare a art. 7 din constitutiune?

Nu.

Prin urmare, nici o alta solutiune, nu se póte dá in acésta cestiune de cátu aceea ce este mai drépta, mai logica, mai conforma cu dorinti'a Europei de a se vedea in Romani'a abrogata diferinti'a de religiune.

Acordarea drepturilor de cetatienie romana, individualmente, conformu art. 16 c. civ. — este singur'a solutiune ce o poteti privi nu cá inveselitóre ci cá linistitóre.

Opiniunea publica, si chiar' cea ebreésca, se pronuntia din ce in ce mai tare pentru acésta solutiune.

— d. — p. —

Sciri diverse.

Capitulu bisericeii catedrale gr.-cath. din Lugosiu, cu adenca intristare anuntia cumca: Ilustrissimulu si Reverendissimulu Domnu

Michailu Nagy,

Archi-Diaconu séu Lectoru si Canonicu alu Bisericeii Catedrale din Lugosiu, Prelatu Domesticu alu Santiei Sale Pontificelului Romanu, Abate séu Archimandritu titulariu alu S. Mariei dela Almád, Decanu Catedrale, Inspectoru Diecesanu alu Scólorulu Nationale, Referente si Secretariu alu Tribunalulu Matrimoniale, Esaminatoru Prosynodale, Esactoru Capitulariu, Membru la Comissiu-ne Administrativa a Comitatulu Carasiu, si Asessoru alu S. Scaunu Consistoriale,

in urm'a unu morbu indelungatu dupa provederea cu ss. Sacramente ale moribundiloru a adormitu in Domnulu in 5 l. c. la 4 óre deman. in anulu 62-lea alu vietiei, 39-lea alu preteiei.

Funciunile funebrale s'au tienutu in Bisericea Catedrala in 6. l. c. la 4 óre p. m.

In eternu amintirea lui!

— (O plóia torentiala cu grindina) a caditu sambeta in 7 l. c. asupra Sibiului si giuru, fara cá se fi causatu inse vre-o paguba considerabila. Preste totu prin partile acestea de cateva septemani domneste unu tempu forte anormalu. Caldurile sunt tropicale si plóia ce au caditu in abundantia n'au fostu in stare se recorésca atmosfer'a. Se pare cá si candu ne amu aflá in lun'a lui cuptoriu si a caniculeloru.

— (De comissaru regescu pentru Szeghedinu) a fostu denumitu d. Ludovic Tisza fratele actualului ministru-presedinte alu Ungariei. Acestu comissaru regescu, care a fostu denumitu cu missiunea de a reinfintiá Szeghedinulu „mai frumosu decâtu cum a fostu,” este inzestratu cu plenipotentie forte mari, dar' totuodata si cu o léfa anualá de 20.000 fl. v. a.

— (Consecintiele administratiunei magiare.) In anulu trecut a emigratu in Romani'a din comitatulu Sibiului si giuru preste 2000 individi parte sasi, parte romani. Inpreuna cu acei emigrati au esitu din tíera si unu capitalu de 200.000 fl. v. a. din care s'au reintorsu numai 14.000 fl.

— (Societatea academica romana din Bucuresti) care a fostu convocata in sesiune extraordinara, pentru transformarea ei in „Academia romana” si-a inceputu lucrările in sér'a de 6 l. c. tinendu'si prim'a sa siedintia la care au fostu presenti cea mai mare parte a membriloru. In acea siedintia, dupa desbateri animate, s'a decisu a se rechemá in snulu academiei, d-nii V. Alesandri, T. Maiorescu si P. Ep. Melchisedecu, fosti membrii demissionati.

— (O mostenire fabulósá). Subt acestu titlu cetimu in diariulu „Timpulu” din Bucuresti urmatóarele:

„Faptulu ce descriemu pare de necreditu, cu tóte acestea e adeveratu si fericitulu mostenitoru e unu cetatiénu romanu.

Eata amenuntele:

Inainte de acésta cu 20 ani, muri in Angli'a unu anume Trausch. Reposatulu de origine din Austri'a avé in Angli'a o fabrica mare de masine, cu reputatie forte intinsa. Cu acésta industrie elu isi aduna unu capitalu de peste 13.000,000 lire sterlinge, pe care la mórté ilu testa unui nepotu alu seu, despre care scía cá traieste in Austri'a. Autoritatile englede indata dupa deschiderea testamentulu, au facutu publicatiuni intinse si au cautatu pe mostenitoru. Elu inse nu erá in Austri'a, dar' se afla, cá acestu fiu alu noroculu ar fi in Romani'a. Ast-felu urmara cercetarile in timpu de 16 ani.

In fine, acum 4 ani, fericitulu mostenitoru, care e in tíera la noi, primi o comunicare, prin care i se facea cunoscutu, cá mosiulu seu murindu, i lasa acea colosala avere. Acesta inse nu voiá se crédia, cá fortun'a l'ar fi facutu unu fiu asia de desmerdatu alu ei, si in bun'a sa credintia a respunsu cá nu elu este mostenitorulu, numai pentru cá, din scrierea numelui reposatulu lipsea unu C.

Mai trecura 4 ani, in care timpu s'au facutu cercetari noue, din cari a resultatu scirea, cá elu e adeveratulu mostenitoru.

Dupa tóte acestea acum trei dile, d. Trausch, ca-ci acesta e numele mostenitorulu, primi o noua comunicare prin care erá declaratulu de domnu alu celor 13 milióne lire sterlinge. Cu tóta indoial'a ce avú mai inainte, acum se convinse si d-sa cá lucrulu nu e fabula ci adeveratu. Bucuri'a sa cu dreptu cuventu e mare.

Pe langa 13 milióne lire ster. d. Trausch, — care e unu reputatu profesor de chemia la scól'a de farmacie, directoru generalu alu farmaciiloru Eforiei spitaleloru civile din capitala si ajutoru in laboratorulu de chemia alu d-lui Bernard — pe langa acelu capitalu d-sa mai primeste cá dobanda pe cei 20 ani, sum'a rotunda de 75 milióne franci.

Acum potemu dice, cá avem in Romani'a unu nabobu pe care ilu felicitamu pentru noroculu ce avú.

Cu acésta ocaziune simtimu o bucuria aflandu cá d. Trausch a declaratulu amiciloru sei, cá d-sa, cá unulu care sta de atatia ani intre noi, unde si-a stabilitu famili'a si are cetatienie romana si atatea suveniru si cunoscintie, va remané totu in Romani'a.

D. Trausch in urm'a acestui norocu, a facutu si mai multe promissiuini. Ast-felu a declaratulu cá dá tuturor colegiloru sei din farmacia unu milionu si jum. lei, cá sei inparta intre ei.

Efori'a spitaleloru civile voiá de mai mulu timpu se reconstrúesca spitalulu Colti'a, dar' n'avea fonduri de ajunsu. D. Trausch a promis acelu, cá va reconstrui d-sa cu propriele'i mijlóce, de susu pana josu acelu spitalu.

Cunoscendu caracterulu d-lui Trausch, credemu cá d-sa isi va tiné promissiuinile. Prin acésta va castigá iubirea tieriei.